

Стратегија развоја информационог друштва у АП Војводини Information Society Development Strategy in Vojvodina

Милан Парошки¹, Зора Коњовић²

¹ Влада АП Војводине, Управа за заједничке послове покрајинских органа, Нови Сад

² Факултет Техничких Наука у Новом Саду

Садржај – У овом раду је описана методологија за креирање и имплементацију стратегије развоја информационог друштва у АП Војводини. Укратко је дат и преглед области деловања и праваца за одабране области деловања за период 2010 – 2014. године.

Abstract - This paper describes a methodology for creation and implementation of the Information Society Development Strategy in Vojvodina. The brief overview of the fields and corresponding directions defined for the period 2010 - 2014. is also presented.

1. УВОД

Информационо друштво је текућа фаза развоја друштва. Као основа за даље напредовање и уједначенији развој људског друштва у целини узимају се два основна елемента:

- знање као кључни ресурс развоја,
- информационо-комуникационе технологије (ИКТ) као средства којим се обезбеђује техничко-технолошка подршка развоју.

Информационо друштво представља циљ коме теже развијене и мање развијене земље. Важна је и чињеница да је тренутни ниво коришћења ИКТ у свету такав да је практично немогуће остварити пословну или административну комуникацију са развијеним земљама без коришћења ових технологија. Могућности које ИКТ пружају односе се на све сегменте друштва: све области привреде, образовање и културу, здравство, и политичке и административне органе и системе.

На основу методологија које земље Европске Уније (ЕУ) и ЕУ као целина користе при развоју информационог друштва, упоредним прегледом документа из предметне области [1, 2, 7] издвојене су заједничке карактеристике ових методологија, које су послужиле као основа за дефинисање методологије за развој информационог друштва у АП Војводини. Основне заједничке карактеристике су да све земље ЕУ имају дефинисане основне стратешке документе којима се специфицира опсег стратегије и глобални циљеви, документе који

обезбеђују законски оквир за имплементацију стратегије и документе којима се дефинише праћење имплементације. Коначно, постоје и документи који даље обезбеђују оквире за оперативну имплементацију стратегије и, у највећем броју случајева, базирани су на секторском планирању.

2. УПОРЕДНИ ПРЕГЛЕД

2.1. Кључни документи који се односе на развој информационог друштва

Документи који се односе на развој информационог друштва класификовани су у две основне категорије. Прва категорија обухвата стратегије које се директно односе на развој информационог друштва а друга категорија документе законског оквира који се односи на развој информационог друштва.

На основу анализе извора у којима се извештава остању различитих сегмената информационог друштва у земљама ЕУ, стратегије су по опсегу класификоване у следеће групе:

- Развој информационог друштва у целини,
- Развој еУправе и
- еИнклузија.

Документи законске и правне регулативе класификовани су у следеће категорије:

- еУправа;
- Слобода информисања;
- Заштита података/приватност;
- еТрговина;
- еКомуникације;
- еПотпис;
- еНабавке;
- Коришћење информација јавног сектора.

У Стратегији развоја информационог друштва Војводине [1] су детаљно дати: упоредни прегледи стања докумената за Републику Србију, Аутономну Покрајину Војводину и земље ЕУ:

- преглед стратешких докумената чланица ЕУ, Републике Србије и Аутономне Покрајине Војводине.

- преглед законске регулативе везане за приступ информацијама и подацима з земље ЕУ и Републику Србију, и
- преглед законске регулативе везане за сервисе информационог друштва за земље ЕУ и Републику Србију.

Из наведених докумената следи да свака земља ЕУ поседује стратешка докумената која су усклађена са програмом i2010 и која покривају генералну стратедију развоја информационог друштва и посебно наглашавају области еУправе и еИнклузије.

Анализом ових документа издвајају се следеће основне карактеристике:

- а. развој информационог друштва одвија се у функцији привредног развоја земље и друштва знања;
- б. еИнклузија представља механизам за обезбеђење свеобухватног коришћења информационог технологија и подразумева успостављање широкопојасног приступа, обезбеђење равноправног коришћења ИКТ за све социјалне групације и, посебно, развој знања и вештина потребних за коришћење ИКТ;
- в. еУправа је механизам који ИКТ користи првенствено за унапређење комуникације са корисницима (грађани и пословни субјекти), али и као инструмент за подстицање развоја информационог друштва у целини;
- г. развој информационог друштва прати се применом стандардизованих показатеља;
- д. уочљив је тренд децентрализације надлежности за развој информационог друштва.

2.2. Стање у Републици Србији

Република Србија у овом тренутку поседује стратешке документе за Информационо друштво и еУправу, док је питање еИнклузије недовољно елаборирано у сегменту равноправног коришћења за социјалне групације са посебним потребама (инвалидитет, језичка равноправност, старосна доб, образовни дефицит).

Аутономна Покрајина Војводина у овом тренутку поседује стратешке документе за развој еУправе којима су посебно обухваћени аспекти еИнклузије везани за језичку равноправност.

У већини земаља ЕУ, еУправа је регулисана скупом закона а не посебним законом.

У Србији не постоји посебан закон за еУправу као ни у АП Војводини. Документ [6] бави се стратешким питањима развоја еУправе у Републици Србији а документи [10, 11] баве се стратегијом развоја еУправе у Војводини.

Група закона која регулише област приступа подацима и, посебно, област поновног коришћења података који настају у јавном сектору у већини земаља ЕУ је регулисана Законом о слободи информисања, Законом о заштити личних података и Законом о коришћењу информација јавног сектора.

У Србији постоји законска регулатива везана за слободу информисања и заштиту личних података, али не постоји регулатива везана за коришћење информација јавног сектора.

Област сервиса информационог друштва у земљама ЕУ регулисана је скупом закона и подзаконских аката који обухватају телекомуникационе сервисе, електронску трговину, електронски потпис и јавне набавке. У највећем броју случајева за сваку од области постоје посебни закони.

Република Србија поседује законску регулативу за све поменуте области, али не постоје сви подзаконски акти потребни за имплементацију .

Оно што треба да буде предмет посебног разматрања везаног за законску регулативу Републике Србије у јесте усклађеност законских докумената са релевантним директивама Европске Комисије.

Документи [4, 12] односе се на стратегију развоја широкопојасног приступа у Републици Србији и Војводини.

3. РЕАЛИЗОВАНЕ АКТИВНОСТИ У ОБЛАСТИ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ ИКТ У АП

У области примене ИКТ у Аутономној Покрајини Војводини активности су класификоване у две групе: (1) стратешки документи и пројекти; (2) оперативне имплементације.

3.1. Стратешки документи и пројекти

У Аутономној Покрајини Војводини креирано је неколико стратешких докумената који су директно или посредно повезани са развојем информационог друштва. То су следећи документи, наведени хронолошким редоследом.

- "Политика и стандарди за коришћење информационо-комуникационих технологија у покрајинским и општинским институцијама АП Војводине" [8],
- "Одлука о стратегији реформе и развоја покрајинске управе" [11],
- "Основни правци технолошког развоја Аутономне Покрајине Војводине: Стратегија" [9],
- "Стратегија еУправе Покрајинских органа [10],
- "Стратегија развоја широкопојасних телекомуникационих мрежа АП

Војводине у периоду од 2007. до 2010. године" [12].

Поред наведених стратешких документа урађено је и неколико значајних пројеката којима су дефинисане основе техничко-технолошких стандарда за примену ИКТ у АП Војводини. То су следећи пројекти.

- Пројекат "Спецификација информационог захтева интранет система Скупштине и Извршног већа АПВ", Факултет техничких наука Нови Сад, 2006.
- Пројекат "Спецификација информационог захтева јавних сервиса система Е-војводина", Факултет техничких наука Нови Сад, 2006.
- Пројекат "Софтверска архитектура за Е-Војводину за програм Е-Војводина", Факултет техничких наука Нови Сад, 2006.
- Пројекат "Базни пројекат повезивања дислоцираних делова органа управе АП Војводине", Факултет техничких наука Нови Сад, 2006.
- Пројекат "Пројекат рачунарске мреже Извршног већа и Скупштине Аутономне Покрајине Војводине", Факултет техничких наука, Нови Сад, 2006.

3.2. Оперативне имплементације

Поред овога реализовано је низ оперативних имплементација, које су значајно унапређењу примене ИКТ у Покрајинским органима и развоју информационог друштва у Аутономној Покрајини Војводини. Међу овим имплементацијама од посебног значаја је успостављање комуникационе инфраструктуре. Урађен је значајан број софтверских апликација међу којима се посебно истичу апликације из области управљања документима.

4. СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА ИНФОРМАЦИОНОГ ДРУШТВА У АП ВОЈВОДИНИ

4.1. Методологија за креирање и имплементацију стратегије развоја информационог друштва у АП Војводини

Методологија за креирање и имплементацију Стратегије развоја информационог друштва у АП Војводини [1] је механизам којим се подржава континуиран и консистентан процес планирања, имплементације и праћења развоја информационог друштва у Аутономној Покрајини Војводини.

У складу са напред дефинисаним значењем, методологија се састоји из следећих елемената:

- Принципа за креирање и имплементацију стратегије развоја информационог

друштва у Аутономној Покрајини Војводини, и

- Структуре стратегије развоја информационог друштва у Аутономној Покрајини Војводини.

4.1.1. Принципи за креирање стратегије развоја информационог друштва у АП Војводини

У овом тренутку постоје два основна мотива за креирање стратегије развоја информационог друштва у Аутономној Покрајини Војводини. Први мотив је потреба за убрзаним развојем у области информационог друштва у АП Војводини. Други мотив је потреба за рационализацијом ресурса који се користе за развој информационог друштва.

Основни принципи су следећи:

- **Принцип друштва знања.** Развој информационог друштва, као основе за друштво знања, је стартешко опредељење Војводине при чему јавни сектор у њему има водећу улогу.
- **Принцип инклузије.** Информационо друштво у АП Војводини развија се за све њене грађане при чему се посебна пажња усмерава на развој капацитета грађана за коришћење ИКТ решења, укључивање локалних заједница, равноправност националних групација и социјалних група са посебним потребама.
- **Принцип континуалног планског развоја и фазне имплементације.** Информационо друштво у АП Војводини развија се плански у временском континуитету у складу са потребама и расположивим ресурсима.
- **Принцип координације и сарадње.** Информационо друштво У АП Војводини развија се на координиран начин у сарадњи јавног и приватног сектора. Координација обухвата **управно-административну координацију** и **секторску координацију**. Управно-административна координација обезбеђује координацију развоја информационог друштва у АПВ са развојем информационог друштва у Републици Србији и са развојем информационог друштва локалних заједница у АПВ. Секторска координација обезбеђује усаглашеност развоја информационог друштва са развојем осталих сегмената друштва у Аутономној Покрајини Војводини.
- **Принцип надлежности.** За развој информационог друштва у АП Војводини дефинишу се и додељују надлежности.
- **Принцип економске оправданости.** Информационо друштво у АП Војводини се развија тако да се обезбеди економска

оправданост у смислу рационализације улагања.

- **Принцип развоја и иновативности.** Активности на развоју информационог друштва су важан део истраживачко-развојних напора у у АП Војводини. Јавни сектор, у оквирима својих надлежности, подржава активности истраживања и развоја у области ИКТ. Као мудар корисник ИКТ решења, јавни сектор обезбеђује у поступцима својих јавних набавки ИКТ решења што је могуће више простора за иновативна решења.
- **Принцип стандардизованог праћења.** Развој информационог друштва у АП Војводини прати се стандардизованим поступком који омогућује праћење напредовања и поређење са националним и међународним окружењем.
- **Принцип добре праксе.** За развој информационог друштва у АП Војводини користе се искуства развијених земаља, пре свега земаља ЕУ.
- **Принцип технолошке независности.** Јавни сектор равноправно третира различите хардверске и софтверске платформе и обезбеђује интероперабилност коришћењем отворених стандарда.
- **Принцип поновне употребљивости података и технолошких решења.** Јавни сектор имплементира ИКТ решења и прикупља податке тако да обезбеди њихову поновну употребљивост.
- **Принцип интелектуалних права и доступности садржаја и података.** При развоју информационог друштва у обзир се узимају и интереси креатора и интереси корисника у домену интелектуалних права.
- **Принцип сигурности.** Развој информационог друштва не сме да ослаби осећај сигурности појединца. Јавни сектор мора да ублажи неприхватљиве ризике у својим ИКТ решењима.

4.1.2. Структура стратегије

Структура стратегије садржи елементе којима се обезбеђује задовољавање принципа стратегије. Састоји се из следећих елемената:

- Изјава о мисији и визији
- Области деловања
- Мере и активности
- Начин имплементације

Принципи се имплементирају путем структуре на следећи начин.

- **Принцип друштва знања** обезбеђује се путем изјаве о мисији и визији

Стратегије развоја информационог друштва.

- **Принцип инклузије** обезбеђује се изјавом о визији и уврштавањем елемената везаних за обезбеђење равноправног коришћења сервиса информационог друштва у области деловања, мере и активности Стратегије.
- **Принцип континуалног планског развоја и фазне имплементације** обезбеђује се дугорочним средњорочним и краткорочним планирањем области деловања, мера и активности Стратегије. При дефинисању активности усваја се приступ фазне реализације при чему је исход сваке фазе функционално заокружена целина.
- **Принцип координације и сарадње** обезбеђује се успостављањем координационе платформе и формирањем координационих тела за управно-административну координацију и координационих тела за секторску координацију.
- **Принцип надлежности** остварује се дефинисањем скупа надлежности и делегирања надлежности за Стратегију.
- **Принцип економске оправданости** остварује се на нивоу средњерочног и краткорочног планирања кроз процену улагања и повратних ефеката (директних и индиректних) и идентификацију извора средстава за сваки програм и пројекат предложен Стратегијом.
- **Принцип развоја и иновативности** остварује се применом критеријума степена иновативног потенцијала и доприноса развоју других сектора за сваки од средњорочних/краткорочних пројеката Стратегије.
- **Принцип стандардизованог праћења** остварује се успостављањем, применом и одржавањем система показатеља степена развоја информационог друштва усаглашеним са националним и међународним стандардима.
- **Принцип добре праксе** остварује се применом искустава развијених земаља и, посебно, земаља ЕУ при дефинисању стратешких приоритета и методологији имплементације, посебно за јавни сектор.
- **Принцип технолошке независности** остварује се фаворизовањем отворених стандарда и равноправним третманом различитих хардверских и софтверских платформи у имплементацијама ИКТ решења за јавни сектор. Посебно, у јавном сектору се отвореним решењима и решењима базираним на отвореним стандардима и отвореном коду даје

предност над затвореним решењима у случајевима када су остали елементи вредновања задовољени.

- **Принцип поновне употребљивости података и технолошких решења** остварује се строгом применом критеријума поновне употребљивости при имплементацији ИКТ решења јавног сектора.
- **Принцип сигурности** остварује се успостављањем, применом и одржавањем стандардизованих организационих и технолошких мера информационе безбедности у јавном сектору.
- **Принцип интелектуалних права и доступности садржаја и података** остварује се прецизним дефинисањем услова доступности података и садржаја насталих у јавном сектору. При томе, у оквирима законске регулативе, подаци и садржаји настали редовним активностима институција јавног сектора треба да буду доступни под најповољнијим могућим условима заинтересованим корисницима, а да буду доступни без надокнаде институцијама јавног сектора.

4.2. Области деловања

Глобални циљеви Стратегије развоја информационог друштва Аутономне Покрајине Војводине у социјалном, економском и институционалном аспекту су следећи:

- Сваки члан друштвене заједнице Војводине равноправно користи могућности информационог друштва за свој рад, у свакодневном животу и за активно учешће у јавном животу.
- Економски развој АП Војводине условљен је широким употребом ИКТ.
- Јавни сектор је оријентисан ка грађанима и ефикасан.

На основу ових глобалних циљева и стања информационог друштва идентификују се следеће области деловања.

Област 1: Инфраструктура за информационо друштво у АПВ

Област 2: Е-Управа и Е-администрација

Област 3: Е-здравство

Област 4: Е-образовање и Е-култура

Област 5: Електронско пословање

Област 6: Развој ИКТ

Област 7: Пословни сектор ИКТ

Област 8: Информациона безбедност

За сваку од области деловања дефинисани су правци деловања. Овде наводимо као пример правце за области еОбразовања, еЗдравства, и

еПословања а у [1] се могу наћи правци за остале области деловања.

За област **еОбразовања** у АП Војводини предлажу се следећи правци:

- Развој комуникационе мреже широкопојасног приступа за образовне институције.
- Успостављање електронског регистра образовних институција у АПВ.
- Развој софтверских решења за размену електронских докумената образовних институција (унутар институције и међу институцијама).
- Развој система за подршку еУчењу.
- Перманентно образовање за коришћење ИКТ.

За област **еЗдравства** у АП Војводини предлажу се следећи правци:

- Развој комуникационе мреже широкопојасног приступа здравствених институција Војводине.
- Успостављање регистра здравствених институција и здравствених сервиса у АПВ.
- Развој ИКТ решења за интеграцију информационих система у здравству.
- Развој ИКТ решења за здравствени негу и заштиту старијих добних група.
- Развој специфичних телемедицинских сервиса.

Предложени правци за развој **еПословања** у АП Војводини су следећи:

- Интензивније коришћење ИКТ за реструктурирање интерних пословних процеса у предузећима,
- Повећање броја корисника ERP и CRM система у производним секторима
- Примена еПословања у области производње и прераде хране

4.3. Начин имплементације стратегије

Стратегија развоја информационог друштва Аутономне Покрајине Војводине поставља принципе који се узимају у обзир и преводне у релевантне активности у процесу израде организационих и секторских развојних планова од стране надлежних органа управе и тела.

Стратегија се имплементира на бази годишњих планова имплементације. Први годишњи план имплементације је саставни део Стратегије а планови за наредне године се достављају једну годину унапред надлежном Покрајинском органу. Надлежни Покрајински орган у сарадњи са Покрајинским секретаријатом за финансије формира предлог имплементационог плана који је улаз за израду буџета. Након усаглашавања буџета надлежни Покрајински орган подноси план на усвајање Влади Аутономне Покрајине

Војводине. Имплементациони план се реализује кроз пројекте који се финансирају из буџета Републике Србије, буџета Аутономне Покрајине Војводине, буџета локалних самоуправа и других извора.

Зарад постизања циљева дефинисаних Стратегијом Влада Аутономне Покрајине Војводине формира секторске експертске групе за све области дефинисане у Стратегији. У експертске групе се делегирају представници Покрајинских секретаријата, локалне самоуправе, академских кругова и привреде. Задатак експертских група је да континуално прате ситуацију и оцењују релевантност и значај постављених циљева саме Стратегије. Поред тога, експертске групе дају мишљење које ће се узети у обзир при дефинисању приоритета и активности у имплементационим плановима.

6. ЗАКЉУЧАК

У овом раду дат је приказ методологије које је коришћена за израду Стратегије информационог друштва Аутономне Покрајине Војводине. Поред тога, дат је приказ структуре Стратегије, предлог начина имплементације, као и примери параваци деловања за одабране области (еОбразовање, еЗдравство, и еПословање). У контексту имплементације у [1] су дати и акциони планови, а за сваку од активности у акционим плановима су дати носилац активности, исход активности, инструменти за реализацију активности и рок реализације.

Основна карактеристика методолошког приступа примењеног за развој Стратегије информационог друштва АПВ је да омогућује континуално планирање и фазну имплементацију развоја информационог друштва уз поштовање принципа развоја информационог друштва примењених у земљама ЕУ. Методологија предвиђа контролни механизам за оцену постигнућа кроз стандардизовано праћење чиме се обезбеђује могућност спровођења корективних мера у процесу управљања имплементацијом Стратегије.

РЕФЕРЕНЦЕ

- [1] Стратегија развоја информационог друштва у АП Војводини, Факултет техничких наука Нови Сад, 2009
- [2] *Лисабонска Стратегија*, http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm
- [3] *eEurope 2002 Action Plan* http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/2002/documents/archiv_eEurope2002/actionplan_en.pdf
- [4] *Стратегија развоја широкопојасног приступа у Републици Србији до 2012. године*, Републичка агенција за телекомуникације, 2009. http://www.srbija.gov.rs/vesti/dokumenti_sekcija.php?id=45678
- [5] *Употреба информационо-комуникационих технологија у Републици Србији, 2009*, Републички завод за статистику, 2009. <http://www.zaposlenje.org/seminari/ICT2009.pdf>
- [6] *Стратегија развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2009. до 2013. године*, Министарство за телекомуникације и информационо друштво Републике Србије, 2009. <http://www.mtid.gov.rs/upload/documents/propisi/strategije/Strategija%20i%20akcioni%20plan%20za%20razvoj%20elektronske%20uprave.pdf>
- [7] *An overview of the eGovernment and eInclusion situation in Europe*, <http://www.epractice.eu/en/factsheets/>
- [8] Пројекат "Политика и стандарди за коришћење информационо-комуникационих технологија у покрајинским и општинским институцијама ап војводине", 2006. http://apv-auka.ns.ac.yu/vece/dokumenti/Politika_i_standardi.pdf
- [9] "Основни правци технолошког развоја Аутономне Покрајине Војводине: Стратегија", 2007., <http://www.region.vojvodina.gov.rs/images/stories/strategije/Osnovni%20pravci%20tehcnoloskog%20razvoja%20APV-%20Integralni%20tekst.pdf>
- [10] "Стратегија еУправе Покрајинских органа", 2007., http://www.puma.vojvodina.gov.rs/dokumenti/odluke/Strategija_eUprave_po.zip
- [11] "Одлука о стратегији реформе и развоја покрајинске управе", Службени лист АПВ 14/2006, 5/2008, 15/2008, http://www.puma.vojvodina.gov.rs/dokumenti/odluke/Odluka_o_strategiji.pdf
- [12] "Стратегија развоја широкопојасних телекомуникационих мрежа АП Војводине у периоду од 2007. до 2010. године", 2007. <http://www.region.vojvodina.gov.rs/images/stories/strategije/strategije%20APV/STRATEGIJA-KONACNO.pdf>